

OLTENIA BETWEEN 1920 AND 1989. CONSIDERATIONS ABOUT IDEOLOGIES, REGIONAL, NATIONAL AND EUROPEAN ASPECTS IN HISTORIOGRAPHY

Florin F. Nacu

Scientific researcher III Ph.D., ICSU "C.S. Nicolaescu-Plopsor", Romanian Academy, Craiova

Abstract: Oltenia is a region in the South-West Romania, with an individuality which was in attention of great events from Romanian history, starting from 1920 to 1989. In the present article we want to present in which fields and periods of the Romanian History we can talk about the economical, ideological, social importance of Oltenia. The milestones 1920 and 1989 are interpreted as main moments in the history of Romania and Oltenia.

Keywords: Oltenia, 1920, 1989, historiography, regional aspects, ideologies, European aspects

I. Considerații generale

Perioada 1920-1989 este, pentru Oltenia, o perioadă în care se succed regimuri politice, se fac cunoscute ideologii, au loc confruntări. Prin poziția sa strategică și importanța sa istorică, Oltenia a fost, în permanență supusă atât eforturilor politice, militare, cât și analizelor istoriografice. Multă vreme, în epoca modernă, Oltenia avusese individualitatea sa administrativă și întâietate politică în Țara Românească. Unirea lui Mihai Viteazul, Revoluțiile de la 1821 și 1848 au depins de oamenii Olteniei. Chiar și după Unirea din 1859, Oltenia continuase să reprezinte o miză importantă în jocurile politice. Fiind o regiune cu o importanță agrară și zootehnică, în Oltenia erau mari familii boierești care se implicaseră activ în viața politică. Orașul Craiova, după București și Iași, a fost, după 1878, un oraș care a dat României numeroase personalități mai mult sau mai puțin controversate.

Am ales anul 1920, ca început al analizei noastre, fiindcă în acest an se încheiau Conferințele de Pace de la Paris. În 1921, s-a votat reforma agrară, un act major de dreptate socială promis de Regele Ferdinand în 1917 și pe care, acesta, la finalul războiului, a reușit să-l onoreze¹.

Anul 1989 este anul prăbușirii regimului totalitar comunist al lui Nicolae Ceaușescu, anul în care Oltenia intra într-o nouă eră a existenței sale.

Putem să împărțim perioada analizată în mai multe perioade mai mici: 1920-1938- perioada interbelică de reconstrucție și omogenizare. Este perioada în care partidele politice tradiționale din toată România Mare încearcă să câștige Oltenia de partea lor. Apar și germenii ideologiilor de extremă dreaptă și extrema stângă, concomitent cu ideologiile partidelor tradiționale. Oltenia începe să aibă o viață culturală deosebită, nume mari ale politicii și culturii, științei, medicinei și filantropiei românești ca Nicolae Iorga, Nicolae Titulescu, Alice Voinescu, Ionel Brătianu, Ioan C. Michail, Constantin Argetoianu, Constantin Angelescu, Victor Gomoiu remarcându-se în această perioadă.

Perioada 1938-1945 este perioada aferentă pregătirii intrării în cel de-al Doilea Război Mondial, perioadă în care Oltenia nu a fost scutită de eforturi considerabile sau suferințe.

¹ Keith Hitchins, *România 1866-1947*, Editura Humanitas, București, 1994 p. 363-364

Perioada 1945-1954 este perioada instaurării regimului comunist în România. Oltenia a fost ca și alte regiuni ale țării, integrată în mișcarea de rezistență anticomunistă.

Perioada 1954-1968 este perioada schimbărilor administrative, conflictelor politice între comuniștii români, după moartea lui Stalin (1953), retragerea trupelor sovietice din România (1958), încheierea colectivizării agriculturii (1962) declarația de independență a comuniștilor români față de Moscova (1964). Regionalizarea și raionarea pe model sovietic și apoi revenirea la județe (1968) sunt cele două momente semnificative pentru istoria administrației românești².

Perioada 1968-1989 este marcată de intrarea Olteniei sub semnul industrializării intensive, sistematizării satelor, comunelor și orașelor. Proclamarea lui Nicolae Ceaușescu în funcția de Președinte al României (1974), cutremurul din 1977, întărirea cultului personalității criza economică și alimentară profundă sunt elemente la care trebuie să se refere oricine dorește să se ocupe de istoria Olteniei. Anul 1989 a marcat Revoluția din decembrie, moment în care Oltenia a început să sufere transformări, unele domenii aproape dispărând, altele continuând să reziste³.

II. Ideologii politice și abordări istoriografice în Oltenia (1920-1989)

În primul rând, în Oltenia, principalul curent politic a fost liberalismul, urmat de conservatorism. Anul 1920 este anul în care conservatorismul începe să decadă, în 1922, conservatorii nereușind să mai intre în Parlamentul României⁴.

Revenindu-și cu greu după Primul Război Mondial, România în general și Oltenia în particular, au avut parte de transformări ideologice. Liga Poporului⁵, condusă de generalul Alexandru Averescu (mareșal din 1930), este partidul pe care PNL îl scoate la înaintare pentru a se retrage în Opoziție, în vederea refacerii imaginii afectate de meandrele războiului. Principalul colaborator și, ulterior adversar al lui Alexandru Averescu, a fost nimeni altul decât doljeanul Constantin Argetoianu, un urmaș al boierilor Argetoieni și un lider al curentului agrar, care ne-a lăsat o importantă contribuție memorialistică. Constantin Argetoianu a pendulat cu abilitate între numeroasele tendințe politice interbelice fiind cel care a reușit să se facă urât atât de extrema stângă comunistă, cât și de extrema dreaptă legionară și de către simpatizanții nazismului.

În perioada interbelică, cercetătorul Henri H. Stahl, născut în România, din părinți francezi și elvețieni s-a dedicat studiului satelor devălmașe, făcând dese documentări inclusiv în Oltenia, unde aceste comunități au existat, lucrările sale fiind apreciate astăzi la nivel european⁶.

Cele două ideologii, comunistă și legionară și-au avut locul lor în istoria Olteniei. Corneliu Zelea Codreanu a fost judecat pentru împușcarea comisarului Manciu din Iași, la Turnu Severin, în anul 1925, fiind achitat. În scrierile sale, Corneliu Zelea Codreanu rememorează entuziasmul cu care a fost primit pe drumul cu trenul de la Turnu Severin, la Iași, trecând prin Craiova și Slatina. În ideologia lor antisemită, legionarii acuzau controlul economiei naționale de către evrei la Craiova, Turnu Severin, Corabia etc.

² https://www.iicr.ro/img/pro_memoria, accesat la 14 ianuarie 2020.

³ Cezar Avram, Roxana Radu, *Politica socială românească între tranziție, reformă și criză*, Editura Aius, Craiova, 2011, p.10-11.

⁴ Victor Axenciuc, Vasile Bozga, *Evoluția economiei naționale*, în *Istoria Românilor*, vol VIII, coord. Ioan Scurtu, Petre Otu, Editura Enciclopedică, București, 2003, p. 103.

⁵ Nicolae C. Nicolescu, *Șefii de stat și de guvern ai României (1859 - 2003)*, Editura Meronia, București, 2003, pp. 237-238.

⁶ Henri H. Stahl, *Contribuții la studiul satelor devălmașe românești*, Editura Cartea Românească, București, 1998 p. 7-9.

Generalul Ion Antonescu (ulterior mareșal), viitorul Conducător al Statului, înlăturat în 23 august 1944 și executat în 1946 pentru crime de război și subminarea economiei naționale își făcuse studiile la Liceul Militar din Craiova.

În perioada ocupației militare germane din Oltenia (1916-1918) sublocotenentul Victor Popescu a condus o mișcare de rezistență împotriva ocupantului german. I-a fost alături, nepotul său, Ionel Popescu. În perioada de după război, ei s-au bucurat de recunoaștere și merite, dar în epoca comunistă au cunoscut dezonoarea, privațiunile, închisoarea. Victor Popescu și-a obținut reabilitarea în 1956, dar Ionel Popescu fiind în dezacord cu comuniștii, a aderat la mișcarea de rezistență fiind închis cu intermitențe până în 1969, murind la sfârșitul anului, Victor Popescu murind în 1970⁷.

Comuniștii au avut și ei partea lor de istorie în Oltenia. În primul rând, avocații Ion Gheorghe Maurer și Petre Pandrea aveau în comun cu Oltenia studiile (Maurer a făcut gimnaziul și liceul militar la Craiova) și originea (Pandrea era născut la Balș, în Romanța) și activitatea politică. Din Oltenia, provine și Nicolae Ceaușescu, liderul de mai târziu al României comuniste, executat pe 25 decembrie 1989, la Târgoviște.

La Craiova, în 1934 și 1936 au avut loc procese politice contra comuniștilor, apoi după 1941, la Târgu Jiu a fost înființat un lagăr pentru deținuții comuniști, unde au fost între alții, închiși Gheorghe Gheorghiu Dej și Nicolae Ceaușescu. Nicolae Ceaușescu a dus în 1934 liste de subscripție pentru ajutorul aretaților comuniști, fiind arestat în 1934, în Dâmbovița pentru propagandă comunistă. Ion Gheorghe Maurer, alături de Lucrețiu Pătrășcanu și Petre Pandrea i-a apărat pe comuniștii închiși. Petre Pandrea a fost apoi închis de comuniști fiindcă îi apărase apoi pe național-țărăniști intrați în conflict cu puterea comunistă după 1944. Petre Pandrea s-a căsătorit cu sora lui Lucrețiu Pătrășcanu⁸.

Ion Gheorghe Maurer i-a facilitat evadarea lui Gheorghe Gheorghiu Dej în august 1944, actul de la 23 august 1944, găsindu-l ascuns în casa preotului Ioan Marina, din județul Vâlcea, viitorul Patriarh Justinian Marina⁹.

În 1926, Partidul Național Român-Iuliu Maniu și Partidul Țărănesc- Ion Mihalache au fuzionat, întemeindu-se Partidul Național Țărănesc, care își propunea să umple golul lăsat de conservatori.

În perioada 1933-1937, omul politic gorjean Gheorghe Tătărescu¹⁰ a condus al doilea guvern liberal care a rezistat un mandat de patru ani. Ulterior, după război, a reușit să devină ministru de externe în guvernul comunist care a negociat armistițiul din 12 septembrie 1944.

Până la rebeliunea legionară din 21-23 ianuarie 1941, legionarii au avut poziții bune în Oltenia. Cei mai cunoscuți lideri legionari au fost Ion Preoteasa din Mehedinți și Gheorghe Jimboiu din Dolj, Ion Druiu, Petre Zegheanu, Ilie Popa din Romanța (Olt)¹¹. Au fost raportate numeroase abuzuri contra evreilor din Oltenia și multe acte de violență la adresa altor inamici politici. Mulți dintre aceștia au fost apoi închiși în perioada comunistă.

După 1945, comuniștii au trecut la naționalizarea economiei, la colectivizarea agriculturii și trimiterea în temniță grea a rivalilor politici. Ulterior, Petre Pandrea și Lucrețiu

⁷ Ionel Stoica, Liliana Năstase, *Partizanii din pădurile Olteniei (1916-1917)* <https://www.historia.ro/sectiune/general/articol/1916-1917-partizanii-din-padurile-olteniei>, accesat la 14 ianuarie 2020/

⁸ Al. Săndulescu, *Întoarcere în timp: memorialiști români*, Ediția a II-a, revăzută și adăugită, București, 2008, Editura Muzeul Național al Literaturii Române, pp. 315-323

⁹ Lavinia Betea, *Evadarea lui Dej*, <https://jurnalul.antena3.ro/scinteia/istoria-comunismului/evadarea-lui-dej-36860.html>, accesat la 19 ianuarie 2020.

¹⁰ Al. Gh. Savu, *Sistemul partidelor politice din România (1918 - 1940)*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1976, p.48.

¹¹ <https://www.historia.ro/sectiune/general/articol/secretele-cuiburilor-de-legionari-din-romania-cine-au-fost-liderii-miscarii-si-cum-au-sfarsit>, accesat la 12 februarie 2020.

Pătrășacu au fost înlăturați și închiși, Lucrețiu Pătrășcanu fiind executat în 1954. Ambii lideri au fost îndepărtați de Ana Pauker și Gheorghe Gheorghiu Dej, adică de cei pe care ei îi apăraseră la procesele interbelice.

Nicolae Ceaușescu, eliberat la 4 august 1944, va participa, ulterior, personal la represiuni contra celor ce se opuneau colectivizării, precum represiunea de la Vadu Roșca, din poziția de general și Ministru-adjunct al Forțelor Armate¹².

Cunoașterea adevărului despre colectivizare, industrializare este posibilă azi și prin eforturile istoricului Cezar Avram care a publicat numeroase lucrări despre naționalizare și colectivizare, conducând proiecte și cercetări la Institutul de Cercetări Socio-Umane "C.S. Nicolăescu-Plopșor" din Craiova, pe care l-a condus foarte mulți ani¹³.

Un aspect mai puțin cunoscut al istoriei Olteniei îl reprezintă rezistența anticomunistă. Generalul Iancu Carlaonț a condus un grup de rezistență în perioada 1946-1948, din care făceau parte: colonelul Cărăușu, maiorul Lucian Dimitriu, Constantin Grădinaru, Remus Radina, Tiberiu Țolescu, Ștefan Hălălău și istoricul Radu Ciuceanu. Acesta din urmă s-a implicat în coordonarea unor ample cercetări de scoatere la lumină a rezistenței antocomuniste, a abuzurilor anchetatorilor și torționarilor comuniști, lucrările fiind cunoscute și promovate pe plan european¹⁴.

III. "Oamenii momentului" și Oltenia (1920-1989)

Practic, din ceea ce am relatat până acum, nu există moment din istoria României în mijlocul căruia să nu fi fost implicată Oltenia sau măcar o personalitate din Oltenia.

În perioada 1920-1945, în Craiova și-au avut reședința mari familii boierești cu proprietăți în aproape toate județele Olteniei, dar și în România. Ei erau interesați să investească în industrie, agricultură, artă, cultură.

În 1936, Ioan C. Michail, cel mai bogat român din România (născut în 1875, la Craiova, fiul boierului Dini Michail) murea lăsând uriașa sa avere statului român, pentru a se face investiții majore, în special în domeniul sănătății și în alte domenii pe care România le va considera prioritare¹⁵. Totuși, statul român nu a folosit această avere așa cum trebuia, sumele de bani "evaporându-se" până în 1948, când comuniștii au interzis fundațiile în România. Familia Michail încercase să modernizeze agricultura Olteniei, să impulsioneze cultura, credința ortodoxă, clădind școli, biserici, palate. La scară mult mai mică, donații făcuseră și familiile Cornetti și Aman.

Dacă până în 1945, investițiile majore în infrastructura Olteniei au fost limitate la căile ferate, după venirea regimului comunist, agricultura și industria au intrat în atenția autorităților care au dorit să crească producția și să o extindă în domenii unde România nu avea resurse. Evident, totul s-a făcut cu sacrificii și multe investiții au fost nerealistice. Industria chimică, petrochimică, alimentația, vinificația, construcțiile civile, industriale, hidrotehnice, construcția de avioane, locomotive, automobile, vagoane, confecțiile textile, comerțul, prestările de servicii, agricultura, pomicultura, viticultura, legumicultura, zootehnia au cunoscut o creștere majoră, grație împrumuturilor externe primite de România, a creșterii natalității. Totuși, decizia conducerii de a renunța la re tehnologizare, în folosul achitării datoriei externe, a dus la reducerea performanței industriei românești, la pierderea piețelor,

¹² <https://www.ziaruldeiasi.ro/regional/focsani/ceausescu-a-murit-de-blestemul-razvratitilor-de-la-vadu-rosca-ni6soj>, accesat la 17 ianuarie 2020.

¹³ Cezar Avram, *Deceniul Stalinist. Colectivizarea agriculturii în fața istoriei*, Editura Panciova, 2005, p. 5-9.

¹⁴ Radu Ciuceanu, *Mișcarea Națională de rezistență din Oltenia 1953-1980*, vol. III, I.N.S.T., București, 2004, p. 5-7.

¹⁵ Paul Rezeanu, *Craiova-Amintirile orașului*, Editura Alma, Craiova, 2006, p. 147.

creșterea costurilor de producție, astfel că în 1989, multe ramuri lucrau pe stoc și cu mult sub capacitate.

Două nume grele ale politicii internaționale, la acel moment, Nikita S. Hrusciov și Charles de Gaulle au vizitat Oltenia, fapt pe care presa românească l-a comentat ca fiind rezultatul progreselor și recunoașterii de care se bucura România pe plan internațional¹⁶.

IV. Concluzii

În concluzie, cei 69 de ani pe care i-am analizat din perspectivă istorică și istoriografică sunt plini de evenimente și realizări care trebuie comentate și analizate în toată complexitatea lor. În acești ani, Oltenia a evoluat de la o regiune eminentemente agrară, cu discrepanțe majore între păturile sociale, la o regiune care a făcut eforturi să se modernizeze, să se adapteze la nou. Totuși, comuniștii nu au reușit să asigure ceea ce spuneau în teorie, egalitatea între clase, conducătorii comuniști reușind să își creeze privilegiile pentru ei și apropiații lor, în timp ce populația se confrunta, mai ales în anii 80 cu efectele crizei și penuriei alimentare, întreruperii electricității și a apei calde.

BIBLIOGRAPHY

- Academia Română, *Istoria Românilor*, vol VIII, coord. Ioan Scurtu, Petre Ortu, Editura Enciclopedică, București, 2003.
- Avram, Cezar, *Deceniul Stalinist. Colectivizarea agriculturii în fața istoriei*, Editura Panciova, 2005.
- Avram, Cezar, Radu, Roxana, *Politica socială românească între tranziție, reformă și criză*, Editura Aius, Craiova, 2011.
- Ciuceanu, Radu, *Mișcarea Națională de rezistență din Oltenia 1953-1980*, vol. III, I.N.S.T., București, 2004.
- Hitchins, Keith, *România 1866-1947*, Editura Humanitas, București, 1994.
- Nicolescu, Nicolae C., *Șefii de stat și de guvern ai României (1859 - 2003)*, Editura Meronia, București, 2003.
- Rezeanu, Paul, *Craiova-Amintirile orașului*, Editura Alma, Craiova, 2006.
- Savu, Al. Gh., *Sistemul partidelor politice din România (1918 - 1940)*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1976.
- Săndulescu, Al. *Întoarcere în timp: memorialiști români*, Ediția a II-a, revăzută și adăugită, București, 2008, Editura Muzeul Național al Literaturii Române.
- Stahl, Henri H., *Contribuții la studiul satelor devălmașe românești*, Editura Cartea Românească, București, 1998.
- Stoica, Ionel, Năstase, Liliana, *Partizanii din pădurile Olteniei (1916-1917)* <https://www.historia.ro/sectiune/general/articol/1916-1917-partizanii-din-padurile-olteniei>, accesat la 14 ianuarie 2020.
- https://www.iiccr.ro/img/pro_memoria, accesat la 14 ianuarie 2020.
- <https://www.ziaruldeiasi.ro/regional/focsani/ceausescu-a-murit-de-blestemul-razvratitilor-de-la-vadu-rosca-ni6soj>, accesat la 17 ianuarie 2020.

¹⁶ Ioan Scurtu, *1962-vizita lui NS Hrusciov în România*, <https://www.art-emis.ro/istorie/1962-vizita-lui-ns-hrusciov-in-romania>, accesat la 24 ianuarie 2020; Vladimir Roșulescu, *Charles De Gaulle la Craiova-1968*, <http://vladimirrosulescu-istorie.blogspot.com/2011/10/charles-de-gaulle-la-craiova-1968.html>, accesat la 28 ianuarie 2020.

- <https://jurnalul.antena3.ro/scinteia/istoria-comunismului/evadarea-lui-dej-36860.html>, accesat la 19 ianuarie 2020.
- <https://www.art-emis.ro/istorie/1962-vizita-lui-ns-hruscirov-in-romania>, accesat la 24 ianuarie 2020.
- <http://vladimirrosulescu-istorie.blogspot.com/2011/10/charles-de-gaulle-la-craiova-1968.html>, accesat la 28 ianuarie 2020.
- <https://www.history.ro/sectiune/general/articol/secretele-cuiburilor-de-legionari-din-romania-cine-au-fost-liderii-miscarii-si-cum-au-sfarsit>, accesat la 12 februarie 2020.